

LES ACTIVITATS DEL SECTOR TERCIARI

1.Característiques i classificació dels serveis

El sector **serveis** o **terciari** comprèn el conjunt de **prestacions destinades a satisfer les necessitats i les demandes de la societat**.

Al **països desenvolupats més de la meitat de la població activa treballa al sector terciari**, per tant és el sector econòmic més important (**terciarització de l'economia**)

1.1.Característiques del sector terciari

- **Activitats intangibles o immaterials:** el que s'ofereix i es valora és la **qualitat de la prestació**. Exemple: **serveis mèdics o assessorament**.
- **Activitats impossibles d'emmagatzemar:** els serveis es **presten** quan calen o quan són **demanats**. Solen localitzar-se **a prop dels possibles usuaris**.
- **Activitats molt diverses:**
 - Administracions públiques.
 - Serveis financers.
 - Serveis culturals i oci.
 - Serveis sanitaris o educatius.

Actualment es diferencia entre el **sector terciari clàssic** i el **sector terciari superior o quaternari**: activitats més **qualificades (recerca, telecomunicacions i alta tecnologia)**

1.2.Indicadors per a l'estudi del sector serveis

Per analitzar la importància del sector serveis s'utilitzen dos indicadors:

- **Percentatge que aporta el sector serveis al Producte Interior Brut (PIB):**
Aquest indicador permet conèixer quina és la riquesa que aporta el sector terciari al conjunt de l'economia. A la **Unió Europea el percentatge del sector va en augment** progressivament, tot i que a hi ha països com Alemanya, Regne Unit o Espanya on el pes de la indústria encara és important.
- **El percentatge de treballadors ocupats en el sector serveis:** es considera que una **societat està terciaritzada si més del 60%** de la població activa treballa en els serveis. A **Espanya representa el 76%** dels treballadors ocupats.

Classificació dels serveis

- **Serveis de consum final:** adreçats **directament als consumidors** (**comerç minorista, hosteleria, restauració i serveis d'oci**).
- **Serveis de producció i de distribució:** orientats a **empreses o a professionals, serveis financers, comerç a l'engròs, transports**.
- **Serveis públics**, en mans de les administracions públiques o comercialitzables que depenen d'una empresa privada.

- **Serveis estancats: no poden augmentar la seva productivitat**, ja que no poden reduir la seva mà d'obra. Exemple: els **serveis socials**.
- **Serveis progressius: poden estalviar en factors de producció**. Exemple: **les comunicacions**.

1.3.El sector dels serveis a Espanya

A Espanya el 2015 el sector serveis ocupava més del 76% de la població activa. Els percentatges més alts en ocupació terciària per comunitats autònomes corresponen a :

- **Madrid:** per l'alt nombre de serveis públics d'àmbit estatal.
- **Canàries i Balears:** pel turisme.
- Ceuta i Melilla: degut als funcionaris, militars i que no hi ha cap altra activitat productiva.

Distribució dels serveis per subsectors

- **Subsectors de serveis socials: serveis administratius, sanitaris o educatius.** Hi ha comunitats autònomes millor situades que d'altres. Si agafem com a indicador el nombre de metges per cada 10.000 habitants les comunitats autònomes més ben situades són:
-Aragó i Madrid.
En canvi si agafem com a indicador la capacitat hospitalària les més ben situades són:
-Catalunya i Canàries.
- **Subsector de les comunicacions, les finances i els serveis a empreses:** aquest sector està **molt relacionat** amb aquest indicadors:
-Nivell de renda.
-Concentració de població.
-Nombre d'empreses.
-Institucions.
Les ciutats de **Barcelona i Madrid** són les ciutats capdavanteres en aquest sector.
- **Empreses comercials:**Andalusia , Catalunya, Madrid i País Valencià acumulen més del 50% de les empreses comercials de tot l'Estat.

2.El comerç i els intercanvis. El comerç exterior espanyol

El comerç es realitza als **mercats**, que poden ser **concrets**, en els quals **s'exposen les mercaderies i es comercialitzen**, i **abstractes**, en els quals es negocien mercaderies que no hi són presents, com ara la **borsa de valors**.

2.1.Les característiques principals del comerç

En l'activitat comercial presenta aquestes característiques:

- **Forta concentració de la demanda** a les zones urbanes i industrials.
- El gran volum de la demanda permet una especialització creixent del comerç dedicat a la mercaderia.
- **Augment del volum total dels intercanvis**, ja que es comercia amb tota mena de productes. La facilitat, l'especialització i el baix preu del transport han permès un intercanvi a gran distància i que el comerç hagi esdevingut una activitat global.
- Es fan estudis comercials per tenir un coneixement més gran sobre les tendències i les preferències de la demanda.
- Al llarg del **procés d'intercanvi**, el producte passa per diferents intermediaris (agents comercials, majoristes, transportistes...) i hi intervenen entitats financeres o asseguradores.
- La **creació de grans empreses comercials, multinacionals**, que controlen gran part del procés de comercialització. Exemple: Amazon

2.2.El creixement del sector comercial

L'expansió dels intercanvis comercials es deu a dos factors:

- **La liberalització del mercat: L'eliminació progressiva de les barreres al lliure comerç** va ser impulsada primer per l'Acord General sobre Aranzels i Comerç (GATT) i, després, per l'Organització Mundial del Comerç (OCM). En aquest sentit cal esmentar també la creació el **1992 del mercat únic a la Unió Europea**. Malgrat la mundialització del comerç, aquest es distribueix de manera desigual, ja que els intercanvis comercials són especialment intensos entre la **Unió Europea, els EUA, la Xina, Japó i Corea del Sud**. Exemple: el **TTIP (Tractat Transatlàntic de Comerç i Inversions (Tractat de Lliure Comerç UE-Estats Units)**
- **Les noves tecnologies: Les TIC** han permès tenir **coneixement dels mercats, comprar i vendre a temps real i fer els pagaments i cobraments a través de la xarxa informàtica bancària**.

2.3.El comerç internacional (intercanvis de béns i mercaderies entre països)

El comerç internacional espanyol

Espanya comercia dins de la UE **ql voltant del 70% de les exportacions, i sobre el 59% de les importacions**. Amb països que no pertanyen a la UE els intercanvis són molt menors: destaca el comerç amb Amèrica i els països del Golf Pèrsic, pel petroli.

2.4.La balança de pagaments

La balança de pagaments indica el conjunt de transaccions econòmiques que un Estat realitza amb l'exterior. Es divideix en :

- **Balança per compte de capital: Transferències de capitals públics i privats**. Es pot presentar conjuntament amb la balança per compte corrent.

- **Balança de compte financer:** Registra **inversions directes i financeres i reserves dels bancs nacionals.**
- **Balança per compte corrent:** Comptabilitza els ingressos i pagaments per comerç, serveis, rendes i transferències. S'hi inclouen:
 - Balança comercial:** Registra les importacions i les exportacions.
 - Balança de serveis:** Inclou turisme, viatges, assegurances, serveis informàtics i patents.
 - Balança de rendes:** Compta amb els rendiments o els beneficis de capital, treball...
 - Balança de transferències:** Conté les trameses de capital d'immigrants, donacions i ajudes al desenvolupament.

La balança de pagaments a Espanya

La balança de pagaments a Espanya tradicionalment mostra un **saldo negatiu:**

- La **balança comercial** presenta un **dèficit elevat pel valor de la importació del petroli.**
- La **balança de vendes** també sol ser deficitària, a causa de l'endeutament extern de l'economia espanyola.
- La balança de serveis sol tenir superàvit gràcies al turisme.

La crisi econòmica iniciada el 2007 van disminuir el dèficit de la balança comercial ja que va caure el consum: van disminuir les importacions, van augmentar les exportacions i ha baixat el dèficit energètic.

3. Les característiques del comerç interior a Espanya

Dues característiques generals:

- Sector amb **nombroses empreses petites.**
- **Empreses distribuïdes desigualment.**

3.1.Els canals de comercialització

Els canals de distribució dels béns d'equipament

Els **béns d'equipament** (instal·lacions industrials, maquinària pesant, maquinària elèctrica, vehicles de gran càrrega...) **no necessiten gaires intermediaris perquè es fabriquen per encàrrec.**

En la comercialització d'aquests béns de gran preu es **pràctica molt sovint el leasing (llogar la maquinària i pagar-ne una renda amb possibilitat de compra) i el renting (manteniment i l'assegurança de possibles sinistres, però sense possibilitat de compra)** En aquest subsector són importants les fires de maquinària (Madrid, Barcelona, Bilbao, València...)

Els canals de distribució dels béns de consum

- **Aliments frescos:** exigeixen una **comercialització ràpida** i, en general, la dimensió reduïda de les explotacions explica que hi hagi una **llarga cadena d'intermediaris**. Així implica per al **consumidor que acabi pagant pel producte un preu cinc vegades més car que en l'origen**.

Això a implicat que s'hagin creat moltes cooperatives de productors que venen directament el producte a les grans superfícies.

- **Béns de consum duradors:** la seva comercialització està molt atomitzada en **petits comerços, però cada vegada més guanyen terreny les grans superfícies comercials**, supermercats, hipermercats i grans magatzems que ofereixen **preus més baixos**, amb marques blanques, promocions i rebixes.

Sovint la implantació de grans superfícies ha fet tancar petits comerços que no poden competir. Així **molts centres urbans han perdut la seva funció comercial**. Per evitar això actualment es limita l'obertura de grans superfícies.

3.2.Distribució del comerç interior al territori

La distribució del comerç interior depèn bàsicament de:

- Grau de **desenvolupament econòmic** del territori.
- Existència d'un extens mercat amb **poder adquisitiu suficient**.
- Una xarxa de **transport eficient**.

Així el comerç es localitza en les **comunitats autònomes amb més renda per càpita: Madrid, Catalunya, Navarra i País Basc**.

3.3.Les jerarquies urbanes i les àrees comercials

L'economia i la geografia s'interessen a **conèixer les àrees comercials, és a dir, l'espai geogràfic al qual va la població preferentment per adquirir-hi articles que no són de primera necessitat** o també serveis especialitzats (notaria, estudis superiors o serveis culturals)

Conèixer a quin lloc va la població a fer les compres o demanar serveis permet establir una jerarquia urbana per establir unes àrees d'atracció i planificar el comerç possible d'un producte o d'un servei.

En la **jerarquia més alta** hi ha les **grans ciutats com Madrid, Barcelona, València, Saragossa, Sevilla i Bilbao**, ja que tenen una àrea d'atracció que supera la de la seva comunitat autònoma.

4.El transport: funcions i problemàtica

4.1.El transport i les seves funcions

Les infraestructures (carreteres, vies fèrries, ports i aeroports)són necessàries per a la circulació dels mitjans de comunicació (camions, trens, vaixells,a vions...) que són cada vegada més ràpids i sofisticats.

Els transports tenen tres funcions:

- Presten un servei que respon a la **necessitat o al desig de desplaçament de les persones**. La **mobilitat obligada per raons de treball o d'estudi**, crea greus **problemes de circulació a les grans ciutats**, especialment a les **hores punta**.
- Satisfan les **necessitats econòmiques** perquè posen en contacte la **producció amb el mercat i fan possible la distribució de béns i serveis**. La **dotació d'infraestructures està molt relacionada amb el nivell econòmic**. La qualitat de les comunicacions, les vies de comunicació ràpides, ports i aeroports estan directament relacionades amb les àrees de desenvolupament urbà i econòmic.
- Contribueixen a **integrar els diferents grups socials i la difusió de les idees**, les tècniques i les cultures. **Internet i la televisió** suposen una **revolució en el transport d'informació**, element essencial en el procés de **globalització econòmica**.

4.2.La relació entre els transports i l'activitat econòmica

Hi ha una **estreta correlació entre els fluxos de transport i activitat econòmica**, això es veu molt clar en l'anomenat **arc mediterrani i a Madrid**.

El transport per carretera indica en gran manera la tendència a la mobilitat general a Espanya, perquè representa el **88% del transport interior de viatgers** i el **94% del transport interior terrestre de mercaderies**.

El transport per carretera també és un clar indicador de la situació econòmica del país. Així entre **2007-2014**, una mostra de la crisi va haver un **33% menys de transport de mercaderies**. També va ser molt significatiu que les mercaderies que més van deixar de transportar-se van ser els materials de construcció.

4.3.Problemàtiques ambientals dels transports

A Espanya el transport és el principal sector consumidor d'energia final (42%), xifra que **supera la mitjana europea (33%)**. Això fa també que les **emissions gasos d'efecte hivernacle a Espanya siguin superiors als emesos a Europa**.

Entre 2007-2012 el consum energètic procedent del transport es va reduir degut a :

- Millora lleu en l'eficiència ambiental del consum energètic.
- Caiguda de l'activitat econòmica i de la mobilitat durant la crisi econòmica.

El transport per carretera és el mode de transport principal responsable del consum energètic del transport i de les seves emissions, ja que és el mode principal de mobilitat interna i gran dependent dels combustibles fòssils.

Per desenvolupar tots els mitjans de transport i **millorar-ne les infraestructures, s'opta per la intermodalitat (connexió entre diferent modes de transport)**

5. Els mitjans de transport a Espanya

El transport de mercaderies a Espanya es caracteritza pel fet de ser majoritàriament nacional amb una quota del 70%, la resta de quota és transport internacional. **El mode predominant és la carretera (73%) seguit pel marítim amb un 26% , el ferrocarril i l'aeri.**

5.1.El transport terrestre

La xarxa de carreteres

El sistema de **transport espanyol, tant de viatgers com de mercaderies, dona un protagonisme indiscutible a la xarxa de carreteres**, que ha esdevingut un element fonamental de l'organització de l'espai i de l'economia. Això ha provocat un desequilibri en el sistema de transport perquè **s'ha invertit més que en la xarxa ferroviària, a diferència del que ha passat als altres països europeus.**

Les conseqüències són:

- **Alta congestió de la circulació, especialment a les zones més poblades (Madrid, Barcelona, València, Saragossa...)**
- **Demanda constant de noves vies a causa de l'augment de la circulació.**
- **Gran impacte ambiental, tant visual com acústic i de contaminació atmosfèrica.**

L'administració central, l'autonòmica i les diputacions provincials gestionen la xarxa de carreteres d'Espanya (principalment les dues primeres administracions).

Durant molts anys, la xarxa estatal de carreteres ha estat bàsicament radial per connectar fàcilment la perifèria amb Madrid.. Això ha comportat desatendre els contactes entre els eixos radials. Actualment aquest fet es va corregint progressivament amb una millor connectivitat entre els radis.

La xarxa d'alta capacitat

La xarxa d'alta capacitat està formada per:

- **Autopistes de peatge. (exemple de Catalunya)**
- **Autopistes lliures.**
- **Autovies.**

La xarxa d'alta capacitat connecta els fluxos de tràfic interregionals, internacionals i els ports i aeroports de gran circulació, i comunica totes les capitals de província. Hi ha trams amb poc trànsit (radials de Madrid?) però a les àrees més urbanitzades, industrials o turístiques, hi ha una sobrecàrrega enorme.

Actualment Espanya és el país europeu amb més longitud de vies d'alta capacitat. Les vies d'alta capacitat admeten més vehicles i permeten trajectes més ràpids i més segurs.

La xarxa ferroviària

El 1941 es van nacionalitzar la majoria d'empreses ferroviàries existents i es va crear l'empresa Red Nacional de Ferrocarriles Españoles (**RENFE**) que connectava totes les capitals de província. Ara RENFE ja no té el monopoli de la xarxa ferroviària i hi ha empreses d'àmbit autonòmic com ara els Ferrocarrils de la Generalitat de Catalunya.

La xarxa ferroviària espanyola presenta problemes diversos:

- L'amplada de via espanyola és d'1,67 m, mentre que la majoria dels països europeus tenen una amplada d'1,42 m; això obliga a fer transbords costosos a les fronteres.
- Molts trams ferroviaris són de via única, i això redueix la velocitat i la freqüència dels trens.
- A causa del mal estat d'algunes infraestructures i de la poca demanda de passatgers, molts trams antics estan infrautilitzats.

Actualment la xarxa ferroviària espanyola està un 45% menys desenvolupada, en relació amb la del Regne Unit o la de França, llevat dels trens d'alta velocitat.

Característiques de la xarxa d'alta velocitat

La Unió Europea considera que el transport de passatgers per ferrocarril té futur a les distàncies mitjanes, d'entre 200-600 km, quan uneix grans ciutats i el viatge no supera les tres hores. Per això a Espanya es promocionen trens ràpids i còmodes com l'Altària (Madrid-Cadix) i especialment l'AVE.

Entre 2007-2015 hi ha hagut un increment del 6% en el nombre de viatgers ferroviaris (increment degut especialment per l'augment d'usuaris d'alta velocitat, amb la posada en servei de connexions noves). El 2014 els usuaris del ferrocarril van superar per primera vegada, els viatgers de transport aeri.

L'element més característic de la xarxa ferroviària espanyola d'alta velocitat és l'AVE. El catedràtic Germà Bel en el seu llibre *Espanya, capital París* fa una anàlisi crítica de com s'ha dut a terme la construcció de la xarxa ferroviària de l'AVE .

Germà Bel planteja que a Espanya la construcció de l'AVE s'ha fet prioritzant criteris polítics i no d'eficiència econòmica. La construcció de l'AVE s'ha realitzat amb una estructura radial i no de xarxa ja que l'objectiu era comunicar totes les capitals de

província amb Madrid. Una mostra del criteri polític són les frases de diversos ministres de Foment respecte a l'AVE que mostra G.Bel:

- 1997: Cal connectar Madrid amb 200 km al voltant.
- 2008: Cosim Espanya amb fils d'acer.
- 2012: L'AVE ens fa iguals als espanyols.

G.Bel també aporta una sèrie de dades molt il·lustratives:

- Les sigles AVE signifiquen Alta Velocitat Espanyola: cap xarxa ferroviària europea incorpora un terme que faci referència a la nacionalitat. Exemple a França TGV (Train a Grande Vitesse).
- Espanya és el país amb més km de línia d'alta velocitat, darrera de la Xina.
- Segons un estudi de Gustavo Nombela, per a què una línia d'alta velocitat de 500 km sigui rentable ha de transportar entre 8-10 milions de passatgers a l'any, en canvi la de Barcelona- Madrid de 621 km, transporta uns 5 milions.
- França té menys km d'alta velocitat que Espanya ja que no vol unir París amb totes les capitals dels departaments francesos.

G.Bel a un llibre posterior, *Anatomia d'un desengany*, també fa referència a la política d'infraestructures dels diversos governs espanyols

5.2.El transport aeri

Els **avions són un mitjà de transport en gran expansió**, especialment després de la irrupció de les anomenades **companyies de baix cost (low cost)**, però necessita unes **instal·lacions adients, així com mesures molt exigents de seguretat i de control.**

El transport aeri ha estat bàsicament de passatgers; **actualment, però, hi ha demanda creixent per al transport de mercaderies.**

Després de la liberalització del tràfic aeri i la fi del monopoli de les companyies estatals, com ara el cas d'Iberia, han estat freqüents les fusions o la compra de línies aèries i s'han constituït companyies molt poderoses amb capital participat per bancs, fons d'inversió i empreses de diferents països.

Explicar principals companyies aèries que operen a Espanya.

La xarxa d'aeroports espanyola

Hub: centre de connexió que les aerolínies estableixen als aeroports i que permeten la distribució del tràfic de mercaderies i de passatgers cap a altres destinacions del món. De fet es pot dir que un hub és un centre d'operacions, centre connexió o centre de distribució.

A Espanya **la construcció i ampliació dels aeroports ha facilitat l'increment del turisme**, que ha estat d'un 70% els darrers 20 anys.

L'aeroport Adolfo Suárez Madrid-Barajas és molt important, perquè comunica amb tots els aeroports regionals i a més actua com a hub, amb vols directes cap altres aeroports nacionals, continentals i transoceànics. El segueix en importància l'aeroport de Barcelona-El Prat, que aspira també, a esdevenir un hub.

Les inversions estatals han prioritzat l'aeroport de Madrid:

- Entre 1985-2008 va rebre el 44,5% de les inversions totals en aeroports, amb un 22% de passatgers.
- Entre 1985-2008 l'aeroport de Barcelona va rebre el 20% de les inversions, amb un 15% de passatgers.
- Aquesta tendència es manté ja que el pla d'inversions d'AENA per a 2017-2021 preveia invertir a Madrid 445 milions d'euros i a Barcelona 157 milions.

Destaquen també els aeroports que donen servei a zones turístiques importants: Palma de Mallorca, Tenerife Sur, Las Palmas, Màlaga...

El model aeroportuari espanyol està centralitzat a través de l'empresa AENA (Aeropuertos Españoles y Navegación Aérea). L'altre país europeu que té un model centralitzat és Romania.

Per altra banda cal destacar que Espanya disposa de 52 aeroports i en canvi Alemanya en té 39.

5.3.El transport marítim

Actualment el transport marítim és rendible per desplaçar grans volums de càrrega a llarga distància.

Les empreses marítimes, per aconseguir augmentar la rendibilitat, han d'utilitzar grans vaixells i reduir-ne el temps d'immobilització en operacions de càrrega i descàrrega, i això obliga a **condicionar els ports amb infraestructures molt costoses.**

A més, els **ports competeixen entre ells per atreure el tràfic i creen zones d'activitat logística (ZAL) on emmagatzemen i redistribueixen els contenidors.** A Espanya, els centres portuaris són escassos i de nivell mitjà a escala europea.

El model portuari espanyol

El 2012 el 67% del volum total del comerç exterior es realitzava mitjançant el transport marítim. Això ha estat possible per l'obertura de mercats emergents a Àsia i Amèrica del Sud, on el mode marítim és gairebé l'única opció viable. Actualment el port de Barcelona és una porta d'Europa a Àsia ja que el 25% dels contenidors que passen per aquest port estan destinats a la Xina. En total les exportacions i importacions amb Àsia suposen el 50% del total de les passen pel port.

El volum més important del transport marítim correspon als líquids a doll (productes petrolers, gas natural, olis greixos, vins, productes químics...)

Els productes que segueixen en importància són:

- Sòlids a granel: carbó, minerals, ciments, adobs, pinsos, farratge...
- Mercaderia general : automòbils, productes siderúrgics i químics, fruites, paper...
- Contenidors.

També el nombre de viatgers per via marítima ha crescut a un ritme d'un 5% anual l'última dècada a causa, principalment, dels viatgers de creuers. Exemple: durant el 2018 3 milions de creuristes van passar pel port de Barcelona (amb un increment del 12% respecte el 2017)

6.La logística i el transport intermodal

L'objectiu final de la **logística** és assegurar el lliurament d'un producte determinat en el moment i el lloc indicats, amb la menor despesa de temps i de cost.

6.1.La gestió logística

La logística s'ha d'entendre com a motor de desenvolupament i creixement econòmic del país. **Actualment dins de la cadena d'abastament-producció-distribució de béns, el transport continua representant la part més important de la logística, perquè constitueix el 60% dels costos logístics totals dels sectors productius principals.**

En matèria logística **Espanya** pot consolidar el seu posicionament **a escala global** ja que:

- **Disposa d'una excel·lent posició geogràfica.**
- **Posseeix infraestructures de primer nivell en tots els modes (carretera, ferrocarril, transport marítim i aeri)**

6.2.El transport intermodal

El transport intermodal està format per les diferents xarxes de transport que conflueixen en punts o nodes on s'ubiquen les plataformes logístiques i des de les quals s'organitza tot el procés.

L'impuls de la intermodalitat en el transport de mercaderies suposa acabar amb el predomini del transport per carretera i fomentar l'eficàcia de les xarxes de transport.

El transport intermodal és, també, més eficaç des del punt de vista energètic i menys contaminant, perquè combina els modes de transport més eficients per a cada cas.

El transport intermodal a Espanya

A Espanya ja s'han establert algunes **mesures específiques per integrar el ferrocarril en les cadenes logístiques i potenciar-ne l'ús combinat** tant amb el transport per carretera com amb el transport marítim.

L'oferta de **transport multimodal resulta una alternativa cada vegada més eficaç i rendible** per als operadors logístics, especialment en el cas de grans fluxos de mercaderies i de recorreguts de llarga distància

7.Els serveis relacionats amb el turisme, la cultura i l'oci

Dins de les diverses activitats d'oci i com a fenomen de masses el **turisme té una rellevància especial per a Espanya.**

7.1.Importància del turisme

A partir de la dècada de 1950 el **turisme ha esdevingut un fenomen de masses.** A Europa amb el gran creixement econòmic de les dècades de 1950 i 1960 els sindicats van aconseguir el reconeixement de les **vacances pagades com a dret laboral.**

A partir d'aquests anys el **mediterrani europeu va esdevenir destinació preferent** per l'atractiu de les seves **platges d'aigües càlides, els preus baixos** i un cert exotisme. Això va ser **afavorit per l'augment del nivell de vida i el progrés dels mitjans de transport** que permeten el desplaçament a preus assequibles, i una informació fluida.

7.2.Espanya, una potència turística

Amb una oferta de **preus baixos, Espanya des de la dècada de 1960 és una potència turística. Cada any arriben milions de turistes (l'any 2017 es van rebre 81 milions de turistes)** sent Espanya una de les cinc primeres destinacions turístiques del món. Això implica que és **un dels països del món amb més ingressos per turisme, i per tant aquesta activitat té una gran importància econòmica per al país.** Segons dades de 2016 ,de l'Organització Mundial del Turisme, Espanya és el segon país del món, després dels EUA, en ingressos per turisme.

Els turistes gasten en **viatges, allotjaments, restaurants, diversió, compres,** i això fa que l'**activitat turística generi un gran nombre de llocs de treball.** Les comunitats autònomes amb més treballadors en turisme són:

- Madrid.
- Catalunya.
- Andalusia.
- País Valencià.
- Canàries.
- Illes Balears.

L'ocupació en turisme l'encapçalen **Canàries i les Illes Balears amb més d'un 20% dels assalariats,** xifra molt per sobre de la mitjana espanyola (menys d'un 11%). Això que el **turisme sigui cabdal per a l'economia d'aquestes dues comunitats.**

El tipus de turisme predominant a **Espanya** és el conegut com “ **turisme de sol i platja** “.

Origen i destinació dels visitants estrangers

Origen: Principalment Europa occidental (Regne Unit, Alemanya i França...), Rússia i la Xina.

Destinació: comunitats del **litoral mediterrani** (sol i platja) i la Comunitat de Madrid (turisme urbà i cultural).

A més les condicions climàtiques fan que molts **jubilats del nord d'Europa** estableixin a **Espanya la seva residència**. Les **TIC** també permeten que molts **estrangers que viuen a Espanya puguin treballar al seu país**.

7.3. Turisme nacional i mobilitat temporal

L'**augment del nivell de vida dels espanyols** ha comportat una mobilitat més grans dels espanyols tant en **caps de setmana** com en **viatges de vacances**. La generalització de l'ús de l'**automòbil** i la millora de les **vies de comunicació terrestres** han incrementat els desplaçaments de **cap de setmana**.

Les **principals activitats turístiques** que provoquen desplaçaments de cap de setmana són:

- **Activitats esportives.**
- **Turisme cultural.**
- **Turisme rural.**

Moltes activitats esportives i d'oci estan relacionades amb promocions urbanístiques i urbanitzacions residencials.

Pel que fa a **destinacions vacacionals**, la majoria d'**espanyols viatgen dins de la pròpia comunitat i en les àrees limítrofes**. El turisme cap a l'exterior va cap a França, Portugal, Regne Unit i Itàlia.

7.4.L'impacte social i econòmic del turisme

A l'Espanya de la dictadura franquista l'aparició del turisme a partir de la **dècada de 1960** va suposar l'**arribada de costums i formes de vida pròpies de les societats democràtiques**.

A **nivell econòmic** el turisme es va convertir en un dels **pilars de l'economia espanyola**, fet que avui dia encara es manté. Continua sent predominant el model de vacances massives i barates ja que els **tours operadors forcen uns preus molt baixos, però que són els únics agents capaços de reclutar masses de turistes al seu lloc d'origen**.

Tot i ser una potència turística el **90% de les empreses del sector són microempreses, en la major part dedicades a la restauració i amb pocs empleats**. El treball en el sector turístic sol tenir una durada **estacional** i moltes de les ocupacions es consideren banals. Això fa que els **salaris siguin molt baixos**. Són feines que ocupen un percentatge

molt alt de **dones i població immigrant**. Exemple: les **kellys** (**2,30 euros per habitació, 5 habitacions en una hora**. Per obtenir un sou de 800 euros han de fer unes 400 habitacions)

Els **últims anys l'activitat turística és la que més creix en l'economia espanyola i el que genera més ocupació**. Així segons dades de l'INE el 2016 el turisme generava el **13% de l'ocupació i representava l'11% del PIB**.

7.5. El turisme i el seu impacte sobre el paisatge

A les **zones de la costa**:

- Hi ha una **urbanització abusiva del litoral** amb la construcció d'edificacions sovint desordenades. D'una banda, la construcció de **camps de golf** planteja **problemes de subministrament d'aigua, sobretot a l'estiu**.
- La construcció de **ports esportius**, amb dics que s'endinsen al mar, **altera la direcció dels corrents marins, que deixen d'aportar sorra a les platges**.

A les **zones de muntanya**:

- L'impacte ambiental més gran ha estat a causa de les **estacions d'esquí** (que ocupen zones de bosc i pastura). Això provoca **alteracions en la fauna i la vegetació i afavoreix l'erosió del sòl**.

7.6. Noves polítiques per al desenvolupament del turisme

Actualment es plantegen noves polítiques turístiques degut a :

- Descens de la despesa mitjana per turista i estades de menys durada.
- Irrupció de les companyies àries de low cost.
- Contractació de viatges per Internet..
- Noves destinacions turístiques competidores.
- Crisi econòmica recent.

Aquestes noves polítiques es estan orientades a replantejar els tres tipus principals de turisme a Espanya:

- **Turisme de sol i platja**: Es proposa millorar la qualitat mitjançant la **limitació de la construcció, la modernització hotelera i el foment de la qualitat ambiental**.
- **Turisme cultural i de ciutat**: Espanya és el segon país del món amb un nombre més gran de conjunts històrics de valor artístic declarats **patrimoni de la humanitat per la UNESCO (47 monuments, només superada per Itàlia)**
- **Turisme esportiu**: Espanya ocupa el **primer lloc en oferta esportiva de golf** i disposa d'infraestructures nàutiques que promocionen el **turisme de iot i de vela**. Les **estacions d'esquí** atreuen un gran nombre de turistes nacionals.

8. Els serveis a la societat del benestar

Els països desenvolupats garanteixen una **sèrie de serveis** que són considerats de **dret** per a tota la ciutadania:

- Administració pública.
- Sanitat.
- Educació.
- Seguretat Pública.
- Atenció a la tercera edat.

Aquests **serveis els presta l'Estat directa o indirectament**. Això proporciona als ciutadans un cert grau de **benestar**. Es configura així el que es coneix com a Estat del Benestar. A Espanya això queda marcat en la Constitució de 1978 que estableix que Espanya és un **Estat social i democràtic de Dret**.

8.1.L'administració pública

L'administració pública a Espanya està organitzada en **tres nivells**:

- **Administració general de l'Estat.**
- **Administració autonòmica.**
- **Administració local.**

Aquesta **descentralització** conseqüència del model de l'Estat de les autonomies, fa que el **50% del funcionaris** pertanyin a les **comunitats autònomes**.

El percentatge d'**empleats públics** respecte a la població total és una **qüestió controvertida**. Hi ha dades que estableixen que el percentatge és d'un **5,5 %** respecte a la població total. En canvi economistes experts en gestió pública com **Vicenç Navarro** afirma que és d'un **9%**.

Vicenç Navarro considera que aquesta xifra és baixa ja que la mitjana a l'Europa dels 15 és d'un 15 % i a Suècia la xifra s'eleva a un 25 %.. Cal dir també que tot i que hi ha autors que consideren que la xifra 5,5 % de treballadors públics és elevada i comporta una despesa pública molt elevada, economistes com **Juan Laborda** afirmen que la **despesa pública espanyola relació al PIB és, després de Bulgària, la més baixa d'Europa ja que no supera el 40% del PIB**.

Per altra banda respecte al nivell de deute de les administracions, segons **Agustí Bordas, l'Administració Central, tot i suposar el 21,3 % del funcionariat, genera aproximadament el 70 % del deute total**.

També es planteja una reestructuració profunda del funcionariat, millorant la gestió del sistema , així com preparar i incentivar el personal públic. Per altra banda als anys de la crisi ha hagut unes profundes **retallades** que han limitat l'augment del nombre de funcionaris i han suposat la **privatització d'alguns serveis**.

8.2.L'educació

En les últimes dècades, **l'educació a Espanya ha realitzat molts progressos en aspectes diversos, però cal dir que es partia de mínims** i que encara no s'ha arribat als nivells de la mitjana de la Unió Europea. Exemple:

- El **1975**, l'any de la mort del **dictador Franco** la despesa pública en educació en relació al PIB era de **1,78 %**, mentre que a la **CEE era del 5,4 %**.

Els **progressos realitzats** són els següents:

- **L'educació obligatòria:** L'existència d'una **educació obligatòria fins els 16 anys** garanteix una major **igualtat d'oportunitats** per a tots els ciutadans.
- **L'educació postobligatòria:** a partir de 1975 ha hagut un **creixement notable** del nombre d'estudiants en els nivells de batxillerat, formació professional i d'estudis universitaris:
 - El 2014, el percentatge de persones entre **25-64 anys amb estudis superiors és del 18%**, superior al **16% de mitjana dels països de l'OCDE** (Organització per a la Cooperació i Desenvolupament Econòmics)
 - El 2015, el percentatge de joves entre **25-35 anys amb estudis superiors és del 41%**, superior a la de la UE (**36 %**).
- La **despesa pública en educació:** Malgrat va augmentar molt a partir de 1975 arribant al màxim del **5 % del PIB l'any 2009**, continua encara per sota de la mitjana de la UE. Si l'any **2009 la UE invertia un 5,5 %**, el **2017 la mitjana era de 4,7 %** mentre que a Espanya era del **4 % del PIB**. (dades de la Comissió Europea).

L'educació pública i l'educació privada: A Espanya , amb dades de 2016, l'educació privada suposa el **32,5 %** , és un dels percentatges més alts d'Europa, el segon, només superat per Bèlgica. Cal tenir en compte que a **Finlàndia només suposa el 3 %**. A Espanya el **60 % dels centres privats estan en mans de l'Església**.

8.3. La sanitat

La **Constitució estableix que tots els ciutadans espanyols tenen dret l'atenció mèdica pública**. També tenen aquest dret tots els residents a Espanya i totes aquelles persones empadronades en un municipi espanyol.

La **universalització dels serveis sanitaris**, igual com la generalització de l'educació, constitueix un **gran progrés socials** (tots dos són dos dels pilars de l'Estat del Benestar), però representa una **despesa pública importat, sempre en augment a causa de les millores constants**.

Les **comunitats autònomes, responsables de la sanitat**, han de fer cara al problema del finançament de la demanda creixent d'aquest servei amb:

- Nous llocs de treball.

- Ambulatoris.
- Hospitals.

Les competències en matèria de sanitat van ser transferides a les comunitats autònomes l'any 2002. Hi ha importants diferències entre les comunitats autònomes respecte a la inversió sanitària. Així per exemple el 2015 Euzkadi, Navarra i Astúries inverteixen un 30% per càpita més que Andalusia. **Navarra disposa de 5,3 metge per cada mil habitants i Andalusia de 2,7.** Cal dir que segons els pressupostos sanitaris de 2018 Catalunya i Andalusia van ser les comunitats autònomes que van pressupostar menys euros per habitant: 1192 euros i 1166 euros respectivament.

Despesa sanitària a Espanya: Els anys 2009 i 2010 va assolir el seu màxim amb un 7,5 % del PIB espanyol a partir del 2011 amb les retallades pressupostàries aquesta despesa ha patit una davallada constant, situant-se el 2013 en el 6 % del PIB. **2017 5,95 % del PIB,** mentre que la mitjana de la UE és del 7 %. En canvi Espanya té més metges per càpita que la mitjana de la UE: 3,8 per cada mil habitants davant 3,6 de la UE (dades de 2015). Cal dir que respecte als infermers/eres la situació s'inverteix: 5,3 per cada mil habitants a Espanya davant 8,4 a la UE (dades la Comissió Europea).

En el cas dels infermers/eres cal remarcar el condicionant de la crisi econòmica: els anys 2014 i 2015 2000 van emigrar cada any al Regne Unit.

A Espanya la sanitat pública és molta qualitat; a més, el país és pioner en transplantament d'òrgans. Malgrat tot, la manca de personal mèdic genera llargues esperes per certes visites mèdiques i per a algunes intervencions quirúrgiques. Això i altres factors ha afavorit l'auge del sector sanitari privat.. Cal dir que a Espanya el percentatge de despesa sanitària destinat al sector privat ja és dels més alts d'Europa, del 29 % del total.

8.4. Altres activitats del sector terciari

- **Les activitats financeres:** són les relacionades amb la banca i amb les finances. Els darrers anys aquest sector ha hagut de fer front a reptes importants com a conseqüència del procés de liberalització, del desenvolupament de la informàtica i de l'augment de la competència.
- **Els serveis assistencials:** cobreixen les necessitats específiques de les persones grans, dels infants i de les persones amb discapacitats. El desenvolupament d'aquests serveis és una mostra de societat desenvolupada. En aquest sentit han crescut de manera espectacular. Un exemple és la Llei de la Dependència

9.Els mitjans de comunicació i les tecnologies de la informació

Els mitjans de comunicació escrits, audibles o visuals fan possible que les notícies flueixin i que la població estigui informada. A més **exerceixen una gran influència social en la conducta dels ciutadans.**

9.1.Els mitjans de comunicació

Els mitjans de comunicació, com ara **la premsa, la ràdio i la televisió**, necessiten mitjans tècnics molt sofisticats, una xarxa de periodistes, un gran nombre de lectors, oïdors o espectadors, així com els ingressos econòmics que representa la publicitat. Els mitjans de comunicació de masses són coneguts com a *mass media*

Són les grans empreses les que solen mantenir un diari o una cadena de televisió, i això fa que molts mitjans de comunicació de masses estiguin dominats per interessos particulars o partidistes o bé siguin empreses estatals. Sempre hi ha polèmica respecte al control polític sobre les televisions públiques. A Europa sempre consta la **BBC** com a **exemple d'independència** d'una televisió pública respecte al poder polític. La premsa i emissores independents d'aquests poders són minoritàries.

La ideologia dels diferents grups de comunicació condiciona clarament la informació que transmeten: exemple Intereconomia o Mediapro.

En general, **el gran públic no és conscient del poder que tenen a les seves mans els que dominen la informació**. Sovint s'utilitza la frase “ **La informació és poder**” i els mitjans d'informació se'ls coneix com el **4t poder**. En general hi ha diaris i programes amb unes **exigències de rigor i ètiques més exigents que d'altres**. N'hi ha d'altres que només persegueixen **captar el nombre de consumidors més gran possible a qualsevol preu**, oferint un producte el més **sensacionalista** possible (Tele 5 o model BBC i TV3). Per això, és molt important saber seleccionar la informació que rebem.

Un exemple molt actual sobre la **importància de la informació i desinformació és l'anomenada postveritat i les fake news**.

El control dels mitjans de comunicació per part dels grans grups empresarials de comunicació posa en perill la pluralitat dels mitjans de comunicació. **Per garantir una societat democràtica els mitjans d'informació han de ser independents**.

Mostrant la importància dels mitjans de comunicació per a una societat la periodista **Rosa Maria Artal** afirma que la informació serveix per conèixer la realitat per prendre decisions (educació i informació). En aquest sentit fa una crítica a la situació actual dels mitjans de comunicació afirmant que **s'ha passat del lema “ informar, formar i entretenir” a “ Entretenir per vendre”**. És il·lustratiu que a Espanya la premsa escrita més llegida és l'esportiva.

A **nivell mundial, la televisió continua sent el mitjà d'informació i d'entreteniment de masses principal**. El seu desenvolupament ha estat espectacular, la primera emissió normalitzada es va fer a l'Alemanya l'any 1952.

A **Espanya l'oferta televisiva està formada per la televisió pública, en obert (propietat de l'Estat i de les comunitats autonòmiques) i per la televisió privada (en obert o de pagament)**. El poder de la televisió a Espanya com a mitjà de comunicació ja el va mostrar l'escriptor català **Manuel Vázquez Montalbán** quan **afirmava que a Espanya es va passar de l'analfabetisme a la televisió, sense passar pel llibre**.

Llenguatge als mitjans de comunicació: En el context de la globalització neoliberal molts mitjans de comunicació utilitzen eufemismes com:

- Danys col·laterals per referir-se a morts civils.
- Regulació de plantilla per referir-se a acomiadaments.
- Flexibilització de plantilla per referir-se a acomiadaments sense indemnització.

Principals grups de comunicació espanyols:

- Prisa.
- Godó.
- Planeta.
- Mediapro.
- Vocento.
- Unidad Editorial.

9.2. La xarxa Internet

Internet ha transformat radicalment els mitjans de comunicació i els seus continguts; és un conjunt descentralitzat de xarxes de comunicació interconnectades. Les xarxes heterogènies que el formen funcionen com una xarxa lògica d'abast mundial.

Un dels serveis que utilitzen Internet com a mitjà de transmissió i que ha tingut més èxit ha estat la World Wide Web (**WWW** o **web**). Hi ha molts altres serveis a Internet: **Correu electrònic, transmissió d'arxius, converses en línia, telefonia, televisió, jocs en línia**, etc.

Això implica, a més, els **sorgiment de noves tecnologies** (telèfons de nova generació, microordinadors portàtils...). A més els **diaris, televisió i el telèfon poden connectar-se a Internet**.

Segons les dades de 2015 de l'INE sobre l'equipament TIC a les llars espanyoles 76-79 % hi tenen accés.

Segons dades de 2016 a Espanya més del **57 % dels usuaris utilitzen la missatgeria instantània de manera diària**. Pel que a les xarxes socials destaquen **Facebook** (87,4 %), **Twitter** (46,9 %) i **Instagram** (30,7 %). Segons dades de febrer de 2018 (extretes de la consultora de marketing The Social Media Family) : Facebook (50 % població té un perfil a aquesta xarxa), Instagram (28 % té un perfil a aquesta xarxa).

Cal dir que a nivell mundial la capitalització en borsa de Facebook (any 2017) equival a la de 32 de les 35 empreses espanyoles de l'IBEX. A Espanya la plataforma amb més creixement i projecció és Instagram.

La xarxa de **cobertura 4G (Quarta Generació) a Espanya ha estat exponencial, i ja representa el 57,7 %** de les connexions mòbils que realitzen els usuaris per mitjà del mòbil.

9.3. La comunicació i la publicitat

La **publicitat** ha conegut un **gran desenvolupament**. A causa de la **prosperitat econòmica** i de la **gran diversificació de productes**, les empreses tenen la necessitat de fer-ne conèixer el seu i fer-ho imprescindible per al consumidor.

Les **agències de mitjans** són la **peça clau** entre els **anunciants** i els **mitjans de comunicació**. Aquestes empreses **fan un estudi de mercat**, **consideren l'estratègia** a seguir, decideixen el mitjà de comunicació idoni per promocionar el producte, **produeixen l'anunci** i fan el **seguiment de l'impacte publicitari** al mercat.